

Podstawowe działania w systemach operacyjnych

Uruchamianie programów z wykorzystaniem elementów graficznych na pulpicie, czyli ikon. Zróżnicowanie ikon pod względem wyglądu i pełnionych funkcji.

Przedstawienie funkcji przycisków myszy - uruchamianie i zamykanie programów, zmiana rozmiarów i położenia okien programów.

Polecenie uruchomienia dowolnego programu w dostępnym systemie operacyjnym. Porównanie podejmowanych działań w zależności od systemu. Prezentacje pokazują sposób uruchamiania programów w różnych systemach operacyjnych: Windows - kolejne wersje, Linux Ubuntu, Mac OS.

Prawym przyciskiem myszy można otworzyć menu kontekstowe, z którego można skorzystać także w celu uruchomienia programu.

Budowa i wygląd okna programu w różnych systemach operacyjnych: Windows, Linux Ubuntu, Mac OS.

Elementy okna programu są związane z typem programu, który został uruchomiony. Przegląd elementów okna, takich jak: pasek tytułu, narzędzia do obsługi uruchomionego programu, paski przewijania (poziomy i pionowy), pasek stanu, przycisk do zamykania programu, przycisk do minimalizowania okna, przyciski do zmiany rozmiaru okna, obszar do edycji dokumentu.

Zadania: dopasowywanie wzajemne elementów okna i jego funkcji, określenie możliwości okna, zmiana parametrów okna: rozmiaru i położenia.

Organizacja informacji i danych w komputerze (na twardym dysku). Zapisywanie plików różnego typu, pochodzenia i przeznaczenia. Nazwa pliku i jej rozszerzenie. Związek rozszerzenia nazwy pliku z funkcją pliku oraz programem, w którym został stworzony lub przy pomocy którego możemy ten plik otworzyć.

Zapisywanie informacji w plikach i folderach. Struktura folderów, drzewo folderów. Organizowanie plików w foldery i podfoldery wprowadza porządek na dysku i umożliwia szybkie odszukanie potrzebnej informacji.

Zapisywanie utworzonych plików z poziomu programu, wykorzystując polecenie zapisz lub zapisz jako. Zapisywanie dokonanych zmian we wcześniej zapisanym dokumencie

(polecenie zapisz). Zastosowanie struktury katalogów do zapisania pliku w ustalonym miejscu hierarchii folderów.

System operacyjny umożliwia uruchamianie programów zainstalowanych w komputerze. Dane przechowywane są w plikach, które mają swoją nazwę i rozszerzenie określające ich typ. Pliki powinny być umieszczane w uporządkowanych folderach.

Podstawowe działania w systemach operacyjnych

Uruchamianie programu

Twój komputer ma zainstalowany [graficzny system operacyjny](#). Oznacza to, że jego obsługa jest oparta na rozpoznawaniu i wykorzystaniu określonych elementów graficznych, zwanych ikonami, które umożliwiają ci na przykład uruchomienie programu. Wygląd ikon podpowiada, jaką pełnią funkcję. Wkrótce dowiesz się, co kryje się pod postacią ikon, za pomocą których uruchamiasz wybrane programy.

Lewym przyciskiem myszy uruchamiasz programy i zamykasz je, zmieniasz rozmiar i przesuwasz okna programów.

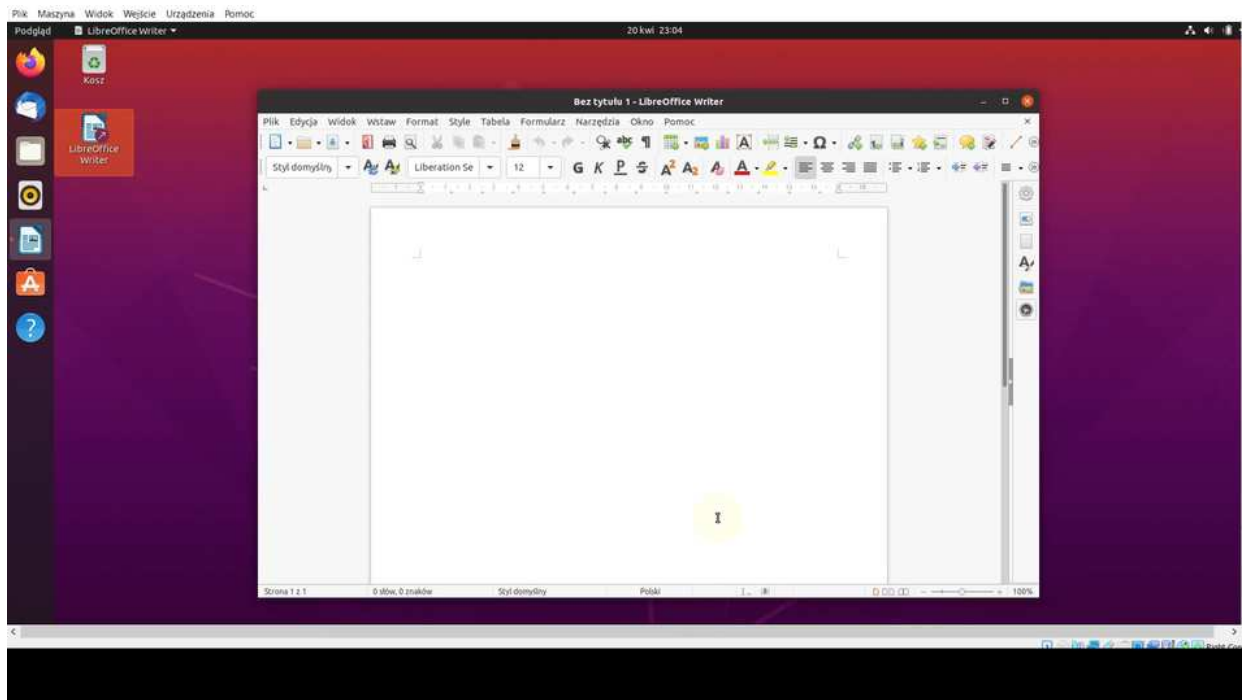

Mysz komputerowa - lewy przycisk.

Źródło: Ewa Dobrzyńska, licencja: CC BY 3.0.

Uruchom wybrany przez siebie program. Jeśli chcesz uzyskać na ten temat dodatkowe informacje zapoznaj się z filmami, w jaki sposób możesz uruchomić wybrany program w różnych systemach operacyjnych.

Linux Ubuntu 20.04

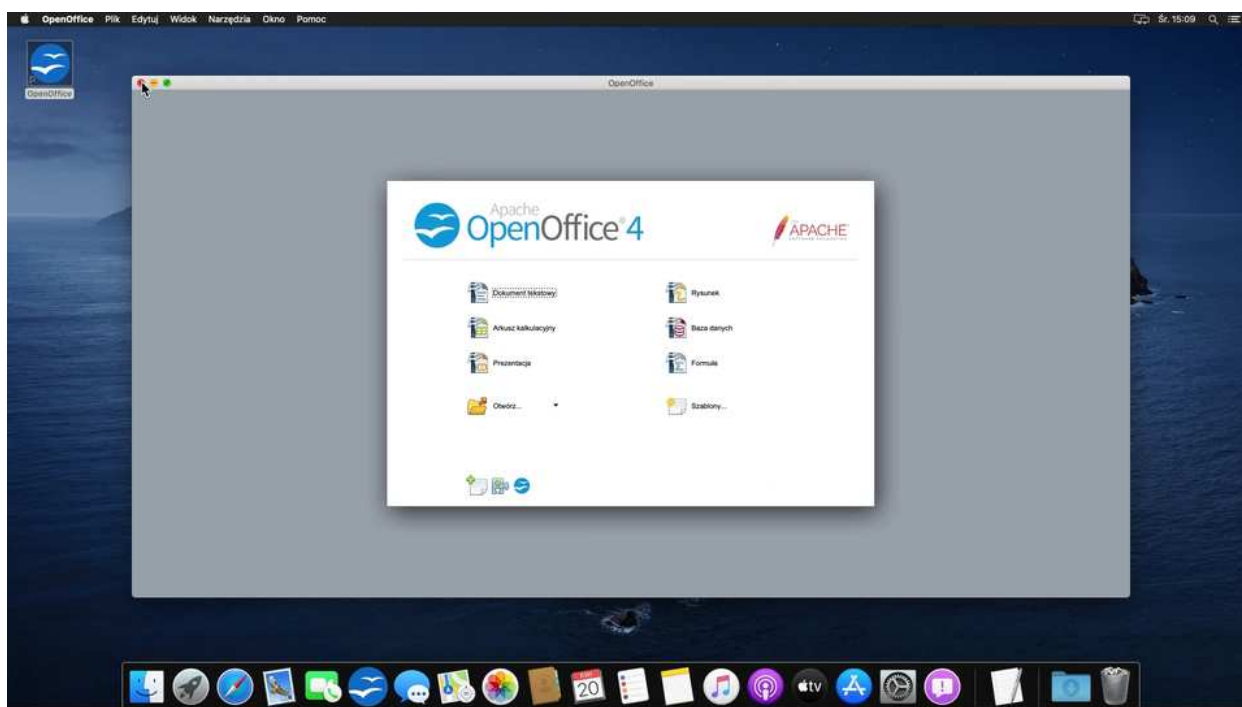
Film dostępny pod adresem [/preview/resource/RR9ooHeD3MoaM](#)

Ubuntu 20.04 - uruchamianie programów

Źródło: GroMar, licencja: CC BY 3.0.

Film zawiera informacje o sposobach uruchamiania programów w systemie Ubuntu 20.04.

MacOS Catalina

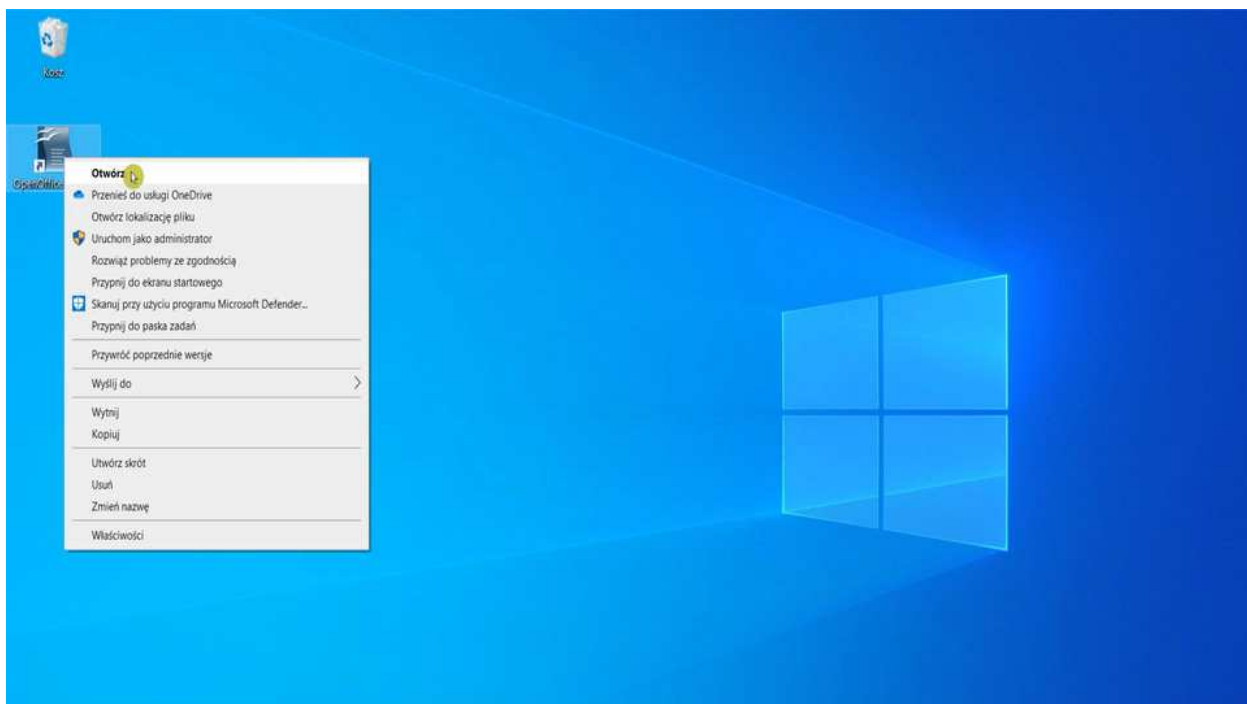
Film dostępny pod adresem [/preview/resource/ROvimaUXkOknX](#)

MacOS Catalina - uruchamianie programów

Źródło: GroMar, licencja: CC BY 3.0.

Film zawiera informacje o sposobach uruchamiania programów w systemie MacOS Catalina.

Windows 10

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RNnxtlwYQDmBk>

Windows 10 - uruchamianie programów

Źródło: GroMar, licencja: CC BY 3.0.

Film zawiera informacje o sposobach uruchamiania programów w systemie Windows 10.

Windows 11

Film dostępny pod adresem </preview/resource/R1Gr7GduG5PaD>

Windows 11 - uruchamianie programów

Źródło: GroMar, licencja: CC BY 3.0.

Film zawiera informacje o sposobach uruchamiania programów w systemie Windows 11.

Prawym przyciskiem myszy uruchamiasz menu poleceń dla obiektu wskazanego przez mysz. Jest to **menu kontekstowe**. Możesz z niego skorzystać także w celu uruchomienia programu.

Mysz komputerowa - prawy przycisk.

Źródło: Ewa Dobrzyńska, licencja: CC BY 3.0.

Funkcje okna programu

Już wiesz, że programy otwierają się w tzw. oknach. Są to prostokątne ramki wyposażone w niezbędne funkcje do ich obsługi. Czy potrafisz wykorzystać poszczególne elementy takiego okna?

Ćwiczenie 1

Określ, jakie możliwości ma okno twojego programu.

Każdy z tych elementów będzie miał duże znaczenie w tworzeniu przez ciebie różnych dokumentów.

Ćwiczenie 2

Dobierz działanie do elementu okna.

narzędzia do obsługi uruchomionego programu

chcesz odsłonić na chwilę to co znajduje się pod oknem programu

przycisk do minimalizowania okna do paska zadań

zamykasz program

pasek przewijania

tworzysz na nim dokument

obszar do edycji dokumentu

sprawdzasz na nim nazwę dokumentu, który tworzysz

pasek tytułu

twoje okno z programem zajmuje cały ekran. Chcesz z niego korzystać, ale równocześnie chcesz korzystać z drugiego programu, a więc korzystasz z dwóch okien

przycisk do zamykania okna

sprawdzasz dodatkowe informacje na temat tworzonego dokumentu

przyciski do zmiany rozmiaru okna

Jeśli dokument nie mieści się w całości na ekranie, a chcesz obejrzeć jego inny fragment, za pomocą tego narzędzia możesz ustawić wyświetlaną część

pasek stanu

korzystasz z funkcji programu, aby stworzyć dokument

Elementy okna programu i ich działanie

Źródło: Jarosław Koludo, licencja: CC BY 3.0.

Dostosuj rozmiar okna i jego położenie zgodnie z poniższymi czynnościami.

1. Uruchom dowolny program.
2. Zminimalizuj okno uruchomionego programu do paska zadań, a następnie otwórz ponownie to okno z paska zadań.
3. Zmniejsz wielkość okna programu tak, aby zajmował 1/4 części ekranu (połowę jego wysokości i połowę szerokości).
4. Przesuń okno w górny lewy róg ekranu.
5. Zmaksymalizuj rozmiar okna do pełnego ekranu.

Organizacja danych w komputerze

Wszystkie dane w komputerze przechowywane są w plikach. Możesz zobaczyć dane, przeglądając zawartość dysku twardego. W plikach zapisywane są twoje dokumenty. Programy, z których korzystasz, tworzą zbiory plików. System operacyjny w twoim komputerze też jest zapisany w zbiorze plików.

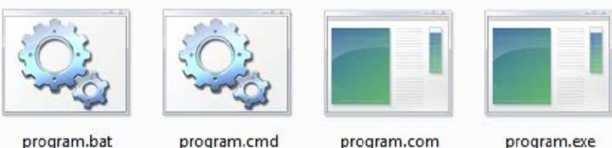
Każdy plik ma swoją nazwę. Składa się ona z **nazwy właściwej, kropki i rozszerzenia**. Rozszerzenie określa typ pliku. Wiele programów podczas zapisywania utworzonych w nich plików automatycznie dodaje po nazwie pliku odpowiednie rozszerzenie, np. pliki tekstowe pisane w **Notatniku** będą miały rozszerzenie **txt**, **dokumenty tekstowe** pisane w programie Microsoft Word – **docx**, a w programie LibreOffice – **odt**. **Pliki graficzne** możesz rozpoznać po ich rozszerzeniach, np. **jpg**, **png**, **bmp**. Pliki, które uruchamiają programy w systemie operacyjnym Windows mogą mieć rozszerzenie: **com**, **exe** lub **bat**.

dokumenty

obrazy

programy

Ikony plików

Źródło: Jacek Lipecki, licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Otwarty i wolny standard plików służących do przechowywania i wymiany dokumentów tekstowych, arkuszy kalkulacyjnych, prezentacji multimedialnych i wykresów oznaczany jest skrótem ODF (ang. *OpenDocument Format*). Obsługiwany jest przez różne aplikacje biurowe, takie jak LibreOffice, czy Microsoft Office i obejmuje rozszerzenia takie jak odt, ods, odp, czy ott, ots, otp.

Porządkowanie plików

Porządkując rzeczy w swoim pokoju, wykorzystujesz szafki, półki, szuflady. Znajdują w nich swoje miejsce książki, maskotki, pamiątki i inne przedmioty, które są dla Ciebie wartościowe.

Porządek w pokoju.

Źródło: Ewa Dobrzyńska, licencja: CC BY 3.0.

O porządek musisz również zadbać w swoim komputerze. Twoje prace zapisane na [dysku komputera](#) lub na [zewnętrznym nośniku danych](#) powinny mieć swoje określone miejsce.

Nosi ono różne nazwy w różnych systemach operacyjnych. Stosowane nazwy: **folder**, **teczka** lub **katalog** oznaczają zawsze to samo.

W komputerze możesz tworzyć foldery i podfoldery, budując w ten sposób własną „szafkę” z dowolną liczbą szuflad do przechowywania cyfrowych dokumentów. [Struktura folderów](#) na dysku tworzy tak zwane **drzewo folderów**.

- └─ folder biblioteki
 - └─ folder dokumenty
 - folder moje dokumenty
 - folder dokumenty publiczne
 - └─ folder muzyka
 - folder moja muzyka
 - └─ folder muzyka publiczna
 - folder przykładowa muzyka
 - └─ folder obrazy
 - folder moje obrazy
 - └─ folder obrazy publiczne
 - folder przykładowe obrazy
 - └─ folder wideo
 - folder moje wideo
 - folder wideo publiczne

Drzewo katalogów - przykład

Źródło: Jacek Lipecki, Grzegorz Zwoliński, licencja: CC BY 3.0.

Każdy folder możesz otworzyć, klikając myszą na jego ikonę, oraz sprawdzić jego zawartość. Otwarty folder ma postać okna podobnego do okna programu.

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się ze strukturą folderów na twoim dysku. Sprawdź, jakie foldery zostały założone na dysku twardym? Gdzie jest miejsce na przechowywanie tworzonych dokumentów?

W wybranym miejscu na dysku załóż własną strukturę folderów, w których będziesz przechowywać:

- zdjęcia;
- rysunki;
- teksty;
- prezentacje;
- nagrania;
- filmy.

W tym celu określ miejsce, w którym będziesz tworzyć foldery oraz znajdź funkcje, które wykorzystasz do tworzenia folderów. Do wykonania zadania użyj myszy.

Zapisywanie plików

Utworzony dokument możesz zapisać. Wykorzystaj w tym celu polecenie **Zapisz** jako, jeżeli zapisujesz go po raz pierwszy lub chcesz zmienić miejsce zapisywania lub nazwę pliku. Wykorzystaj polecenie **Zapisz**, jeżeli chcesz zapamiętać dokonane zmiany we wcześniej zapisanym dokumencie.

Ćwiczenie 5

Otwórz znany ci **program graficzny** i zaprojektuj w nim, wykorzystując dostępne kształty, własną **kompozycję graficzną**. Swoją pracę zapisz w pliku o nazwie format. Nie zapomnij określić typu pliku. Wybierz folder, w którym plik zostanie zapisany.

Zapamiętaj!

System operacyjny umożliwia uruchamianie programów zainstalowanych w komputerze. Dane przechowywane są w plikach, które mają swoją nazwę i rozszerzenie określające ich typ.

Pliki powinny być umieszczane w uporządkowanych folderach.

Poniższy notes możesz wykorzystać do zapisywania notatek lub przydatnych informacji.

Notes

Źródło: GroMar, licencja: CC BY 3.0.